

τὴν ἐπικράτηση τῆς Βαλκανικῆς Ὁμοσπονδίας ἔχουν νὰ διαθέσουν δυνάμεις θετικὰς γιὰ τὸν εὐγενικὸ καὶ μεγάλον αὐτὸ σκοπὸν.

Σήμερα τὰ ἐργατικά στοιχεῖα σ' ὅλη τὴ Βαλκανικὴ ὁλοένα γίνονται ἐπαναστατικώτερα. Ἡ κοινωνικὴ ἀθλιότης δημιουργεῖ ἀπρόοπτα καὶ ἀπρόβλεπτα γεγονότα. Ἡ μικροαστικὴ μάζα ὑποφέρει καὶ αὐτὴ ὅσο καὶ οἱ ἐργάτες ἀπὸ τὴν ἀκρίβεια τῆς ζωῆς καὶ ὁλοένα ξεπέφτει. Ἡ οἰκονομικὴ ἀκαταστασία, ὁ ξεπεσμὸς τοῦ χαρτονομίσματος, ἡ αἰσχροκέρδεια τῶν ἀστῶν δημιουργοῦν νέα συνείδηση στὸν μικροαστικὸ πληθυσμὸν ποὺ καὶ ἂν δὲν ἐκδηλώνεται ἐπαναστατικὴ εἶναι πάντα ἄρνησις τῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν. Χωρὶς νὰ κάνουμε προφητεῖες — δὲν μπορεῖ κανένας νὰ προβλέψῃ ἀκριβῶς τὰ χρονικὰ ὅρια μέσα στὰ ὁποῖα ἐξελίσσεται ἡ κοινωνία — προβλέπομε γιὰ τὴ Βαλκανικὴ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν κατάστασι τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, ἐξεγέρσεις καὶ κινήματα πάντα πρὸς τὰ ἀριστερά, πρὸς τὴν Κοινωνικὴ Ἐπανάστασι. Οἱ Βαλκανικοὶ λαοὶ ἅμα πραγματοποιήσουν τὴ Βαλκανικὴ Ὁμοσπονδίαν τους, ἐμπνευσμένη ἀπὸ διεθνιστικὰς ἀρχάς, δὲν θὰ ἐλευθερωθοῦν μοναχὰ ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ὑποδούλωσιν τῶν Εὐρωπαίων καπιταλιστῶν ἀλλὰ θὰ πραγματοποιήσουν τότες ἕναν ἀνώτερον πολιτισμὸν σ' ὅλες τὶς ἐκδηλώσεις τῆς πολιτικο-κοινωνικῆς ζωῆς. Κι ἔχουν ὅλα τὰ ζωτικὰ σπέρματα οἱ φυλὲς τῆς Βαλκανικῆς γιὰ μιὰν ἀνώτερη δημιουργίαν γιὰ ἕναν ἀνώτερον πολιτισμὸν.

Χωρὶς νὰ λησμονοῦμε πὼς τὸ Ἀστικὸ Καθεστὼς στέκει καλὰ ἀκόμη στὰ πόδια του προμαντεύομε μοναχὰ τοῦτο: πὼς τὸ Βαλκανικὸν προλεταριάτον θὰ παίξῃ σπουδαῖον ρόλον στὴν παγκόσμιαν Ἐπανάστασι.

ΑΘΗΝΑ, ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1921.

Ι. ΚΟΡΑΑΤΟΣ

Η ΖΩΗ ΣΤΗ ΒΙΕΝΝΗ

Ἄς τ' ὁμολογήσωμε: εἶναι ἀνάγκη πιά νὰ διακρίνεται ἡ Βιέννη ἀπὸ ἐκεῖνο ποὺ ὀνόμαζαν ἄλλοτε ἡ «Ἐπαρχία», δηλαδὴ ἡ Κάτω καὶ Ἀνω Αὐστρία, τὸ Τυρόλο, κ.λ.π. Ἡ Βιέννη εἶναι τόσον ἀπόλυτα μόνη ἀπὸ κοινωνικὴ καὶ διανοητικὴ ἀποψιν ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ θεωρεῖται πιά ὡς κέντρο, ἂν καὶ εἶναι ἐστία πνευματικοῦ φωτός. Τὸ κληρικὸν Τυρόλο, καθαρὰ ἀντίθετον στὴ σοσιαλιστικὴν κυβέρνησιν προσπαθεῖ νὰ διατηρήσῃ ὅσο μπορεῖ τὴν αὐτονομίαν του. Κι ἀκόμη τώρα ποὺ οἱ Σοσιαλ-δημοκράται μειονοψηροῦν στὴν ἀρχή, ἡ ἐχθρότης αὐξάνει. Οἱ χωρικοὶ τῶν περιχώρων προτιμοῦν πάντα ἀκόμη νὰ πωλοῦν τὰ τρόφιμα στὰ σύνορα, καὶ νὰ μὴ παραδίδουν σχεδὸν τίποτε στὴ Βιέννη.

Ἡ πόλις περνᾷ μιὰ κρίσιν ἀγωνίας μέσα σὲ ὑλικὴ ἔνδεια πρωτοφανῇ—οἱ τιμὲς τῶν τροφίμων, τῶν ἐνδυμάτων ἔφθασαν ἕνα ὕψος μυθώδες—κάθε βδομάδα ἔχομε ἀπεργίας ποὺ ἀπειλοῦν σοβαρὰ τὴ δημοσίαν ζωὴν. Χάρης σὲ ποῖο θαῦμα βρίσκομε τὴ δύναμιν ν' ἀπολαύωμε ὥραϊα θεάματα, ὥραϊα κονσέρτα; Δὲν ξέρω. Ἐκτός ἂν εἶναι

τὸ ἀπομεινάρει μιᾶς ἱερῆς παραδόσεως πὺν μᾶς μεταβιβάστηκε ἀπὸ τοὺς μεγάλους Διδασκάλους τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος, Μπετόβεν Μότσαρτ, Σιούμπερτ. Ἡ πολιτικὴ πὺν στὴν ἀρχὴ τῆς Δημοκρατίας, ἤνυρε τόσους θερμοὺς ὁπαδοὺς, ἐνδιαφέρει λίγο ἢ καθόλου σχεδὸν πιά. Ξεπέφτει στὸν τόπο μας καθὼς καὶ ἄλλου σὲ ὁργανικοὺς ἀγῶνες μεταξὺ τῶν κομμάτων ἀλλὰ εἴμαστε εὐτυχεῖς νὰ ἔχωμε γιὰ Πρόεδρο ἕναν ἄνθρωπο ἀκέραιο καὶ ὑψηλῆς παιδείας. Ὁ Michael Hainisch εἶναι χωρὶς ἄλλο ὁ τύπος τοῦ αὐστριακοῦ πολίτου πὺν τιμᾷ τὸ ἔθνος. Ἐξάλλου οἱ ἔγνοιες τῆς κάθε ἡμέρας παραφορτώνουν τὸν πληθυσμὸ σὲ τέτοιο σημεῖο πὺν ἡ βαρεστησιὰ ἀπὸ πολιτικὴν ἄποψη νὰ ἐξηγεῖται πολὺ εὐκολα. Ἀς ὁμολογήσωμε ὅμως ἐν τούτοις ὅτι ἡ πολιτικὴ, ἀμελώνοντας καθήκοντα σπουδαιότερα, ἀνακατώνεται τὶς τελευταῖες αὐτὲς ἡμέρες, στὴ Φιλολογία. Τὸ Χριστιανικὸ Σοσιαλιστικὸ Κόμμα προφασίστηκε τὶς παραστάσεις τοῦ Reigen ἔργο τοῦ Arthur Schnitzler γιὰ νὰ στήση πόλεμο ἐναντίον τῶν Σοσιαλ-δημοκρατῶν. Ὁ Δήμαρχος (σοσιαλιστῆς) εἶχε ἐπιτρέψει τὸ θέαμα ἔξω μεγάλης συγκίνησης στὸ κληρικὸ κόμμα, σκηνὲς ταραχῶδεις στὴν Ἐθνικὴ Συνέλευση, στοὺς δρόμους, χιτὲς μάλιστα στὴν αἴθουσα τοῦ θεάτρου.

Καὶ ὅμως γιὰ νὰ πῇ κανεὶς τὴν ἀλήθεια, τὸ ἔργο τοῦ Schnitzler πὺν δὲν τοῦ λείπει βέβαια καλλιτεχνικὴ ἀξία παρὰ τὸ ἐπικίνδυνο θέμα του, δὲν εἶχε προορισθῇ γιὰ τὸ θέατρο.

Ἐδειξαν σφάλμα γούστου μὲ τὸ νὰ τὸ ἀνεβάσουν στὴ σκηκὴ. Ἀλλὰ ὥς τὸ σημεῖο τοῦ νὰ δημιουργήσουν ἀπ' αὐτὸ πολιτικὸ ζήτημα σὲ μιὰ στιγμὴ τόσο κρίσιμη καὶ ζωτικὴ—ἀλήθεια εἶναι ντροπὴ. Δὲν θὰ παίξουν πιθανῶς πλέον τὸ Reigen ἀλλὰ θὰ παίξουν βέβαια βρωμιῆς χωρὶς καμιά φιλολογικὴ δικαιολογία καθὼς τὴ «Φλόγα» τοῦ Hans Müller: ἡ «Τὸ Παιχνίδι τῶν Παθῶν» τοῦ Ἀρτσιμπάτσιοφ. Τὰ ἔργα αὐτὰ ἔχουν ἕνα εἰδικὸ κοινόν. Τοὺς νεοπλουτοὺς, τοὺς γνωστοὺς μέσα σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμον. Ἀς μὴ πούμε τίποτε γι' αὐτά.

Ἡ ἐξέλιξις τῆς δικῆς μας σκέψης, τῆς σκέψης τῆς διανοητικῆς νεολαίας, προσανατολίζεται ἀπὸ μέρα σὲ μέρα στὴ διεύθυνση τῆς ἄδολης Ἀνθρωπότητος, ἑνὸς φωτισμένου διεθνισμοῦ καθὼς τὸν ἀντιπροσωπεύει ὁ μεγάλος μας καὶ σεβαστὸς διδάσκαλος Ρομαὶν Ρολλάν. Ὁ Stephan Zweig, ἕνας ἀπὸ τοὺς καλύτερους συγγραφεῖς μας, δημοσίευσε πρὶν λίγο τὴ βιογραφία του, τὰ ἔργα του διαβάζονται μὲ θερμὴ καὶ θαυμασμὸ. Ὁ Jean-Christophe ἔγινε στὸν τόπο μας βιβλίον ἀχώριστο καὶ δὲν κάνω ὑπερβολὴ λέγοντας ὅτι ζοῦμε, κατὰ γράμμα, ἀπὸ τὴ μεγάλη σκέψη τοῦ Ρολλάν. Πάντα πιδ ἐπιτακτικὰ διαπιστώνεται ἡ Ἀνάγκη μιᾶς ἰδεολογίας ἀναγεννητικῆς. Ὁ σύνδεσμός μας τῆς παγκοσμίου νεολαίας (Weltjugendliga) ἰδρυθεῖσα στὸ τέλος τοῦ πολέμου, προσπαθεῖ νὰ ἐνώση τοὺς νέους ὅλων τῶν χωρῶν, περίπου πρὸς τὴν ἔννοια τῆς «Clarté» ⁽¹⁾ ἀλλὰ χωρὶς καμιά πολιτικὴ χροιά.

Ὁ διεθνὴς μας σύνδεσμος τῶν γυναικῶν γιὰ τὴν εἰρήνη καὶ τὴ

⁽¹⁾ Ταλλικὴ παρόμοια ἔννοια.

δικαιοσύνη (International Woman League for Justice and Peace) με συγγενικὲς συνάφειες σ' ὅλες τὶς χώρες τοῦ κόσμου θὰ ἔχη τὸ συνέδριό του στὴ Βιέννη, κατὰ τὸ θέρος. Τὴν ἀνοιξὴ θὰ συνέλθῃ στὸ Salzburg τὸ διεθνὲς συνέδριον τῶν διανοητικῶν. — Μᾶς τραβᾷ καθολοκληρίαν τὸ μεγάλο αὐτὸ Ἰδανικὸ ποὺ εἶναι δυνατὰ ριζωμένο μέσα στὸ ζῶν καὶ ποὺ μόνο μπορεῖ νὰ φέρῃ τὴν Ἐπανάστασιν ποὺ διψοῦμε, τὴ μόνη ποὺ σημαίνει, τὴν ἐσωτερικὴ καὶ ἡθικὴ ἐπανόστασιν.

Μ' αὐτὸ τὸ πνεῦμα χαιρετίζομε με χαρὰ τὴν ἄνοδο τοῦ Anton Wildgans στὴ διεύθυνσιν τοῦ θεάτρου τῆς πόλεως (Burgtheater). Σύμφωνα με τὴ συνήθη του ἐπιφύλαξιν, τὴν ἀξιόπρεπὴ καὶ σοβαρὴν, δὲ μᾶς ὑπόσχεται παρὰ ἐκεῖνο ποὺ ὀφείλει νὰ μπορῇ νὰ κρατήσῃ: δὲ θὰ ὑποστηρίξῃ παρὰ τὴν Ὁμορφίαν καὶ τὴν Ἀλήθειαν. Ἀλλὰ σταματᾷ στὸ γεγονὸς ὅτι στὴ φιλολογία μας, ἀπόδειξιν τῆς νοοτροπίας μας, δέχνεται με δύναμιν ἡ κλίσιν πρὸς τὴν Αἰώνιαν Ὁμορφίαν, τὸ παντοτινὸ χτῆμα μας. Γιὰ ν' ἀναφέρωμε τὰ ἴδια του λόγια:

«Ἡ ἐξέλιξις τοῦ Δράματος τείνει πάλιν πρὸς τὶς ὑψηλὰς ἐκείνας προσπάθειας ποὺ βρίσκουν τὸ σκοπὸν τοὺς στὴν πραγματοποιήσιν τῆς καθαρᾶς, εὐγενοῦς ποιητικῆς σκέψεως».

Διευθυνόμεθα ἀπὸ τὸν Νανουραλισμὸ ποὺ εἶχε τὸ λόγο του στὴν περασμένη ἐποχὴ, πρὸς ἀνάγκας πρὸς μεγαλοπρεπεῖς καὶ πρὸς ἀναγεννητικὰς.

Ὁ μεγαλύτερός μας ποιητὴς εἶναι ὁ διευθυντὴς τοῦ μεγαλυτέρου μας θεάτρου. Ἄς ἐλπίσωμε ὅτι θὰ μπορέσῃ νὰ πραγματοποιήσῃ τὶς γενναϊόδωρες προσπάθειάς του. Ἄς ποῦμε δυὸ λόγια γι' αὐτὸν ὡς ἄνθρωπο καὶ συγγραφέα.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΤΩΝ ΤΑΠΕΙΝΩΝ.

Πρὶν νὰ γυρίσῃ στὴ δημόσια ζωὴ, ζοῦσε στὴν ἐξοχὴ κοντὰ στὴ Βιέννη μακριὰ ἀπὸ τὸν κόσμον σὲ σχεδὸν ἀπόλυτη μοναξιάς. Δὲν ἀνῆκει σὲ καμιὰ σχολή, σὲ καμιὰ φιλολογικὴ κλίκα. Δὲ νοιάζεται καθόλου γιὰ τὴ κοινὴ γνώμην ἢ γιὰ τὶς γνώμεις. Δοσμένο. ὅλος στὸ ἔσωτερικόν του ὄνειρον, τοῦ ἀπομένει, ὅταν ἐπιστρέφῃ στὰ πράγματα, ἓνα εἶδος ἀγριωπῆς δυσπιστίας, κάποια σκληρότης μετὰ τὶς ὁποῖες περιτυλίγει τὴν καρδίαν του ποὺ εἶναι καλὴ μέχρις ἀδυναμίας. Ἐξῆσε πολὺ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῶν ταπεινῶν ἀπὸ τὸ μικρὸν τοῦ ὑπόστεγο σ' ἓνα παλιὸ σπίτι δὲν ἔβλεπε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ παρὰ ἓνα πολὺ μικρὸ κομάτι κυανό, ἀπὸ τὸν ἥλιον μόνο τὶς ἀντανάκλασεις πάνω στὸ λαμπερὸ νερὸ μέσα στὴ στενὴ αὐλὴ καίω ἀπὸ τὰ παράθυρά του. Ἡ τραγικὴ κομωδία ὅλων τῶν ἡμερῶν, ἡ ἀπέραντη ἀθλιότης τοῦ ἀνθρώπου, τὶς ὑποφέρει μέσα στὴ σάρκα του καὶ στὴν ψυχὴν του. Ἔτσι ἐβυθομέτρῃσε ὅλον τὸ βάθος τοῦ. Ἀλλὰ μιὰ ἱερὴ θέλησις, μιὰ μεγάλῃ πίστις τὸν ἀποσπᾷ ἀπὸ κεῖ, τὸν ἀνεβάζει πρὸς ψηλά. Τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τὸν ἐλευθερώνει ἀπὸ τὴ φυλακὴν τοῦ Σώματος. Ὁλος γήινον φλόγα, βίαιη ἐπιθυμία καὶ ἡ ἄσβυστη δίψα τοῦ Θεοῦ. Θὰ ἠθέλεε νὰ σφίξῃ στὴν ἀγκαλιάν του ὅλον τὸ

κόσμο και ἀπολησμονιέται στὴ θεώρηση ἑνὸς λουλουδιοῦ, στὸ τραγοῦδι τοῦ κορυδαλλοῦ ποὺ ἀνεβαίνει στὸν οὐρανὸ ἑνὸς θερινοῦ πρωιοῦ. Ἕνας πολὺ μεγάλος ἄνθρωπος καὶ ἓνα μὰ πολὺ μικρὸ παιδί. Ὁ ποιητής.

Ὁ Anton Wildgans γεννήθηκε, στὴ 17 Ἀπριλίου 1881 στὴ Βιέννη. Βγαλμένος ἀπὸ παλιὰ οἰκογένεια αὐστριακῶν γραφειοκρατῶν, ἀναγκάσθηκε ν' ἀκολουθήσῃ τὴν καριέρα τῶν προγόνων του, ἐμελέτησε τὰ νομικὰ καὶ μάλιστα ἐδικηγόρησε γιὰ λίγον καιρὸ πρᾶγμα ποὺ τοῦ ἔδωσε τὴ βαθεῖα πεποίθηση τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν. Ἀπὸ τὸ 1911 δὲν ζεῖ παρὰ γιὰ τὶς φιλολογικῆς του ἐργασίες. Ἕνας γάλλος ποιητὴς ἔπειτα ἀπὸ τοὺς παλιοὺς κλασικοὺς καὶ τοὺς νεωτέρους, τοῦ ἀπεκάλυψε τὴν ἀλάνθαστη μορφὴ ὁ Μπαντελαίρ. Πολύτιμη βοήθεια γιὰ νὰ βρῇ τὴν ἑκφραση ποὺ προσαρμόζεται ἀκριβῶς στὴ δική του σκέψη καὶ εἶναι ὁ μόνος ποιητὴς ποὺ μετέφρασε ποτέ.

Τὸ ἔργο εἶναι σπουδαῖο, Στίχοι: Ἑαρινὸ φθινὸ πωρο — Ἄν δὲν εἶμαι ἐλεήμων — Τὰ Σονέτα στὴν Ead — Αὐστριακὰ ποιήματα — Μεσημέρι. Θέατρο: Στους αἰῶνες τῶν αἰῶνων — Ἀθλιότης — Ἀγάπη — Dies Irae — Κάιν.

Οἱ στίχοι τῆς νεότητός του εἶναι ἴσως οἱ ὠραιότεροι τὰ φλογερότερα ἔρωτικά ποιήματα ποὺ ἔχομε μέσα στὴ νέα γερμανικὴ φιλολογία. Ὁ Anton Wildgans δημιούργησε ἀλήθεια μιὰ γλώσσα ποὺ ἐκφράζει τὸ ἀνέκφραστο ἀλλὰ ἐκεῖ ποὺ ἀποκαλύπτεται εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία στὰ κοινωνικὰ στὰ ἀνθρώπινα ποιήματά του. Ἡδη ἡ πρώτη συλλογὴ «Ἑαρινὸ Φθινόπωρο» δείχνει ὅ,τι ἀργότερα θὰ εἶναι τὸ μεγαλῖο τοῦ ἔργου του· ἓνας βαθὺς οἶκτος, ὁ οἶκτος τοῦ Χριστοῦ ποὺ σκύβει ἐπάνω στὴ ζωὴ τῶν ἀθλίων, τὰ πιὸ εὐτελῆ ἀντικείμενα ζοῦν γι' αὐτὸν μιὰ ζωὴ ἔντονη καὶ ὀδυνηρή. (Ἐνθυμίζει συχνὰ τὴν τρυφερότητα τοῦ Jules Romains). Ὁ πολὺκόσμος δρόμος, ὁ δρόμος τῶν φορτίων κάτω ἀπὸ τὸν καταθλιπτικὸ θερινὸ ἥλιο, μέσα στὴ σκόνῃ καὶ τὴν ἀσχημία. Τὰ καυμένα ἄλογα ἐξαντλημένα, πονώντας κάτω ἀπὸ τὸ ζυγὸ, οἱ ἀγωγιάτες καμπουριασμένοι ποὺ μεταφέρουν τὰ ξένα ἀγαθὰ. Καὶ ὅταν μιὰ συνοδεία περνᾷ — μιὰ ἀπὸ τὶς συνοδεῖες ἐκεῖνες τῶν μεγαλοπόλεων — τρέχει γρήγορα μὲ μιὰ σπουδὴ ἄσεμνη γιὰτὶ δὲν ἔχει καιρὸ ἀποκαλύπτοντας ἀκολουθώντας ἐκεῖνον ποὺ βρίσκεται στὴν ἄκρῃ τοῦ Γολγοθᾶ, ὅλοι κι ὅλες: οἱ ἐταῖρες — ὦ πόσο λυπητερές! — καὶ τὰ παιδιὰ τους, νανάγια μιᾶς πλανερῆς κι ἐφήμερης ἡδονῆς, οἱ χλωμὲς κόρες τῶν προαστείων, πού, τὸ πρῶτ' ἀγουροξυπνημένες ἀπ' τὰ ἀνήσυχτα ὄνειρα τρέχουν πρὸς τὴν πόλιν. Μακρυνὲς ὥρες ἀτελείωτες δουλεύουν γιὰ τὰ στολίδια τῶν ἄλλων, γιὰ τὸν ἐξωραϊσμὸ τῶν ἄλλων καὶ ἡ καρδιά τους, φτωχὴ μικρὴ ἀνόητη καρδιά, εἶναι βαρεῖα ἀπὸ καυτερὸ πόθο. Γιατὶ ὅχι αὐτές. Καὶ τὸ βράδυ — ἡδη ἡ ἡδονὴ ξυπνᾷ μέσα στοὺς δρόμους — μὲ ἀργὰ βήματα ξαναγυρίζουν στὸ σκοτεινὸ σπίτι τους. Μοιραῖα, ἀναγκαστικὰ ὑποκύπτουν τότε στὸν πειρασμὸ ποὺ παραφυλάγει γύρω τους. Κι ἔπειτα, χαρὰ μιᾶς στιγμῆς καὶ μεγάλη λύπη, ἀκατανόμαστη, ἀρρώστεια καὶ ὁ ἐρημικὸς θάνατος. Καὶ οἱ ἄλλες ἐκεῖνες κόρες τοῦ λαοῦ μὲ τὸ φαγωμένο, ἀπὸ τὸν καθημερινὸ ἀγῶνα,

σῶμα καὶ τῶν ὁποίων τὸ μοναδικὸ θέλητρο κρύβεται στὰ ἄωμα πόδια των, ὡς ἐκ θαύματος. Ὁ φυλακισμένος, θῦμα κι αὐτός, ἡ ὑπέρετρια, ἄθλια ἀνθρώπινη μηχανή, ὁ ἐργάτης ἐξαντλημένος ἀπὸ ἕναν πολὺ βαρὺ μόχθο καὶ ποὺ δὲ βρίσκει πιά τὴ δύναμη νὰ ἀπολαύσῃ μιὰν ἐλεύθερη ἡμέρα, ἡ γυναῖκα τοῦ ὑπαλλήλiscου ποῦ, μὲ σφυγμένη καρδιά, παζαρεύει ἕνα ἄθλιο λάχανο πολὺ ἀκριβό, πάντα ἀκόμα πέρα πολὺ ἀκριβὸ γι' αὐτήν. Νά τους, ὅλοι καὶ ὅλες, ἀδελφοὶ καὶ ἀδελφές τῶν βασάνων μας.

Εἶναι εἰπωμένα σὲ μιὰ γλῶσσα ἀπλῇ καὶ συγκλονιστική, καλοχυμένη καὶ λιτή, χωρὶς καμιά αἰσθηματολογία.

Μ' ἕνα πλατὺ ἀγκάλιασμα ὁ ποιητὴς ἀγκαλιάζει τὴ φύση ὁλόκληρη. Τὸ ὑπερπλήρωμα τῆς καρδιάς του τὸ χύνει στὴν καλὴ Μητέρα. Μὲ ἐμπιστοσύνη παιδιοῦ ἀταφεύγει κοντὰ σ' αὐτήν τὴν ὑπερπαρηγορήτρα· ἀπ' αὐτὴν ἀντλεῖ νέα δύναμη, τὴ θερμὴ καὶ ἀγνότατη δύναμη ποῦ τοῦ ἐμπνέει τὰ γλυκὰ αὐτὰ λόγια μὲ μιὰν ἀπειρη τρυφεράδα ποῦ λέγει στοὺς ἄρρωστους, τὸν παραλυτικὸ, τὸν τυφλό. Προπάντων στὸ παιδί. Κανεὶς ἄλλος δὲ μποροῦσε νὰ ἔχῃ τὴ συγκινητικὴ αὐτὴ καὶ μεγαλόπρεπη σύλληψη ποῦ εἶναι τὸ θέμα τοῦ *Dies Irae*: τὸ παιδί ποῦ δὲ θέλησαν, ποῦ συνέλαβαν χωρὶς ἀγάπη, δὲ μπορεῖ νὰ ζήσῃ. Ἀδύνατο, χωρὶς πίστη φεύγει μακριὰ ἕνα ἐχθρικό κόσμο.

«Δικό τους τὸ λάθος
ποῦ σπέρνουν τὸν ἄνθρωπο
ὅχι γιὰ τὸν ἄνθρωπο».

*Α γ ά π η — Ὁ ἐφιάλτης τῶν σχέσεων μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Αἰώνια ἐπιθυμία, αἰώνια ἀπογοήτευσις ποῦ λύνεται μέσα σὲ θεία ἁρμονία:

«Τὸ ἀβέβαιο ποδάρι ἐκείνου ποῦ κυτᾶζει ψηλὰ
βρίσκει πάντα ἀκόμα περισσότερη γήινη χαρὰ
παρὰ τὸ μάτι τοῦ τρελλοῦ ποῦ εἶναι κολλημένο στὴ γῆ».

Κ ά ι ν — τὸ πρῶτο ἔργο μιᾶς τριλογίας ποῦ περιλαμβάνει ἀκόμη τὸ *Μ ω υ σ ῆ* καὶ τὸν *Ἰ η σ ο ὦ* — θὰ παρασταθῇ σὲ λίγο στὴ σκηνὴ τοῦ *Burgtheater*. Ἡ γιγάντια τραγωδία τῆς ἀδελφοκτονίας ξετυλίγεται μέσα σὲ στίχους λαμπροῦ πλούτου, μεγαλόπρεπης ὁρμῆς. Ἡ κάθαρσις εἶναι πικρή. Στὴν ἐλπίδα τῆς Εὐας, στὴν ἐλπίδα μας:

«Πάντα, ὦ πάντα ὁ "Ἀβελ θ" ἀναγεννιέται»

ὁ Κάιν ἀπαντᾷ θριαμβευτικά:

«Καὶ πάντα ὁ Κάιν θὰ σκοτώνει τὸν "Ἀβελ».

*Η Ἄ θ λ ι ό τ η ς — ἔγινε ἀληθινὰ τὸ δρᾶμα τοῦ Λαοῦ. Ἀπὸ χρόνια τὴν παριστάνουν στὸ *Volkstheater* (Θέατρο τοῦ Λαοῦ). Συχνὰ τὴ παρακολοῦθησα. Συχνὰ συνάντησα τὰ ἴδια πρόσωπα. Οἱ ἄνδρες σοβαροὶ κρατοῦν τὴ συγκίνησή τους. Οἱ γυναῖκες, τὰ κορίτσια κλαίου. Ὑπάρχουν ἐκεῖ στίχοι ποῦ ἀγαπᾷ κανεὶς νὰ ξαναλέῃ τὶς ὥρες τοῦ δειλinoῦ — τὶς βαρεῖες καὶ δειλὲς ἐκείνες ὥρες ποῦ πιέζουν τὴν καρδιά, ὅπου νοιώθει κανεὶς τὸν ἑαυτό του πολὺ ἀδύνατο, πολὺ μικρό, μπροστὰ στὴ ζωὴ. Τὸ δρᾶμα, στερεά, δυνατὰ συναρμολογημένο, πολὺ ὑψηλῆς ποιητικῆς ἀξίας, μοῦ φαίνεται πρὸ πάντων ἐν' ἀνθρώπινο ἀριστούργημα. Εἶναι πολὺ κοντὰ μας, εἶναι

πράγματι Ἐμεῖς αὐτοί, οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες. Ὁ πατέρας, μικροῦπάλληλος, ὑπέροχα χαρτερικός, λιώνει στὸ κάτεργο τῆς δουλειᾶς γιὰ τὴν οἰκογένειά του. Ἄλλ' ὅταν τὴν Κυριακὴ πρωί, διασχίζει τὴν ἀγαπημένη ἔσοχὴ μὲ τὸ παιδί του ποὺ λατρεύει χωρὶς νὰ τολμᾷ νὰ τοῦ τὸ πῆ, ἐνῶ σὲ μιὰ ἄμιλλα τρυφερὰ συγκινητικὴ ἀπαγγέλουν τοὺς στίχους τοῦ ἀθάνατου ποιητῆ, νοιώθει τὸν ἑαυτό του ἐντελῶς εὐτυχῇ. Ἐχει ἀνάγκη ἀπὸ τόσα λίγα πράγματα — ὄχι παρὰπάνω ἀπὸ μιὰ μικρὴ ἀχτίδα ἡλίου χαρᾶς. Ἡ μάνα, κόρη ἀξιωματικοῦ, μόνο μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ της ἄκουσε τὴν καρδιά της : παίρνοντας τὸν ἄντρα ποὺ ἀγαποῦσε. Λυπάται γι' αὐτὸ σιωπηρά, σπασμένη ἀπὸ τὸ καθῆκον ποὺ ἐπέβαλε στὸν ἑαυτό της «νὰ σώζη τὰ προσχήματα». Τί φταίει ἂν ἔγινε σκληρὴ καὶ κακιὰ, μάλιστα, πρὸ πάντων γιὰ κείνους ποὺ εἶναι δικοί της ; — Τὰ παιδιά : ἡ κόρη καλὴ καὶ ἀθώα, καὶ ὅμως ἔτοιμη νὰ δοθῇ γιὰ λίγα χρήματα ποὺ θὰ ἔσωζαν ἴσως τὸν ἄρρωστο πατέρα. Τὸ ἀγόρι — σχεδὸν μεγαλοφυΐα, ἀλλὰ χωρὶς ἱκανότητα γιὰ τὸν ἀγῶνα ποὺ τὸ περιμένει. Ὡ, πῶς τὸ σκίζουν σκοτεινὲς ἐπιθυμίαι, πῶς τὸ βασανίζει ἡ Δίψα τῆς Εὐτυχίας :

«Γιατί οἱ Ἄλλοι ;

Γιατί ὄχι κι ἐγώ, ἐσύ, ἐμεῖς ;

Ὡ Μιζέρια, Μιζέρια ! ».

Ὅλα αὐτὰ τ' ἀνθρώπινα ὄντα ποὺ ζοῦν ἀπὸ τὴν πνοὴ τοῦ ποιητῆ ἐκφράζουν τὴ Συνείδηση τοῦ Κόσμου ποὺ ξυπνᾷ.

Ἡ ἐξέλιξις πρὸς τὸ Πᾶν ἐσυντελέσθη. Βέβαιος γιὰ τὴ δύναμή του, μὲ τὴ συνείδηση τῆς ἱερᾶς ἀποστολῆς του, ὁ ποιητὴς σηκώνει ἀπάνω στοὺς ὤμους του τὸ Σταυρὸ τοῦ Κόσμου.

Ὁ Anton Wildgans δὲν εἶναι ἀκόμα γνωστὸς στὸ ἐξωτερικό. Θὰ ἐπιθυμοῦσα μὲ ὅλη μου τὴ καρδιά νὰ γνωρισθῇ πιά.

Γιατὶ εἶναι ἡ ἴδια ψυχὴ τῶν «Καταραμένων μας Χρόνων».